

Sygn. akt III AUa 1317/15

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 marca 2016 r.

**Sąd Apelacyjny w Katowicach** Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Marek Żurecki
Protokolant	Michał Eksterowicz

po rozpoznaniu w dniu 24 marca 2016r. w Katowicach

sprawy z odwołania A. J. (A. J.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

przy udziale zainteresowanych (...) Sp. z o.o. w R.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku

z dnia 13 maja 2015r. sygn. akt IX U 2157/14

***uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu-Sądowi pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodkowi Zamiejscowemu w Rybniku, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym.***

/-/ SSA J. Pietrzak /-/ SSA M. Procek /-/ SSA M. Żurecki

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1317/15

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 maja 2015r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodek zamiejscowy w Rybniku w punkcie 1 zmienił decyzję organu rentowego zakładu ubezpieczeń społecznych Oddział w R.

z dnia 30 października 2014r. w ten sposób, iż ustalił, że (ubezpieczony) A. J. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu, wypadkowemu u płatnika składek (zainteresowanej) (...) Sp. z o.o. w R., począwszy od dnia 1 września 2013r., zaś w punkcie 2 orzekł o kosztach procesu.

W motywach przedstawionej decyzji organ rentowy podniósł, że nie dysponuje dowodami potwierdzającymi zatrudnienie A. J. w (...)"

Sp. z o.o. od września 2013r., brak również dokumentacji zgłoszeniowej i rozliczeniowej dotyczącej obowiązku składkowego za ten okres.

Sąd Okręgowy ustalił, że (...) Sp. z o.o. w R. od dnia 1 kwietnia 2009r. zgłosiła A. J. do ubezpieczeń społecznych z tytułu umowy o pracę, opłacając z tego tytułu składki za okres od dnia 1 kwietnia 2009r. do dnia 30 sierpnia 2013r. Prezesem wymienionej Spółki była - zmarła w sierpniu 2014r. - żona ubezpieczonego D. J.. Prokurentem Spółki jest córka ubezpieczonego S. S. (1). Ubezpieczony A. J., poczynając od dnia 1 kwietnia 2009r. do nadal, jest pracownikiem Spółki (...), zatrudnionym na stanowisku dyrektora d/s technicznych. U pracodawcy odpowiada za sprawy techniczne związane z magazynem, obrót towarów w magazynie i realizację umów. W ramach obowiązków pracowniczych zajmuje się również poszukiwaniem nowych kontrahentów, logistyką transportową i wagonową, tj. zamówieniami, załadunkiem i zdaniem wagonów, w tym wagonów z węglem oraz wykonywaniem usług, tj. przychodami, rozchodami i przeładunkami towarów. Ubezpieczony obsługuje także suwnicę bramową, wykorzystywaną do załadunku węgla, odpowiadając za stan techniczny tego urządzenia. Za wykonywaną pracę ubezpieczony uzyskuje wynagrodzenie wypłacane w kasie Spółki przez prokurenta S. S. (1). Ubezpieczony nie wiedział, że składki na ubezpieczenia społeczne nie zostały opłacone przez Spółkę za okres od dnia 1 września 2013r.

Według Sądu Okręgowego, przy założeniu, iż podleganie ubezpieczeniu społecznemu wynika z prawdziwego zatrudnienia, odpowiadającego treści art. 22 k.p., a nie z samego faktu zawarcia umowy o pracę, spór w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia, czy ubezpieczony A. J. od dnia 1 września 2013r. podlega jako pracownik obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a w szczególności, czy od dnia 1 kwietnia 2009r. faktycznie pracował w (...) Sp. z o.o.

Tak więc, wykorzystując dowody z akt osobowych ubezpieczonego, list płac, umów o świadczenie usług, wyjaśnień ubezpieczonego i S. S. (1) oraz zeznań świadków E. k. i M. K., Sąd Okręgowy przyjął, że w okresie objętym sporem ubezpieczonego i zainteresowaną Spółkę łączył, faktycznie realizowany, stosunek pracy.

Kierując się powyższym, Sąd ten, na mocy art. 477<sup>14</sup> § 2 i art. 98 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia organ rentowy, zarzucając Sądowi I instancji naruszenie przepisów:

- art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 162 poz. 1118 z późn. zm.), poprzez błędne przyjęcie, że ubezpieczony od dnia 1.09.2013r. podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu oraz wypadkowemu u płatnika składek (...) Sp. z o.o. w R.,

- art. 233 k.p.c., mające istotny wpływ na wynik postępowania, poprzez bezpodstawne uznanie, że zeznania świadków E. K. i M. K. są spójne i wzajemnie się potwierdzają z zeznaniami ubezpieczonego,

- art. 233 k.p.c., mające istotny wpływ na wynik postępowania, poprzez nadanie mocy dowodowej i uznanie za wiarygodne dokumentów ubezpieczeniowych w postaci deklaracji DRA oraz raportów RCA i RSA w sytuacji, gdy brak jest tych dokumentów w systemie KSI oraz w sytuacji, gdy część z tych dokumentów sporządzono dopiero w grudniu 2014r., gdy wszczęto spór,

wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację, ubezpieczony wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

### **Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:**

Apelacja organu rentowego jest uzasadniona, ponieważ na obecnym etapie postępowania spór nie dojrzał do merytorycznego rozstrzygnięcia.

Spór w rozpatrywanym przypadku dotyczył podlegania A. J.

od 1 września 2013r. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zawartej z córką S. S. (1), jako prokurentem (...) Sp. z o.o.

w R., której prezesem i jednym ze wspólników do dnia 20 sierpnia 2014r. była żona ubezpieczonego D. J..

Przypomnieć należy, iż stosownie do treści art. 6 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 8 ust. 1 oraz art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r.

o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r., poz. 748 ze zm.), obowiązkowo przedmiotowym ubezpieczeniom podlegają osoby będące pracownikami, od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku. Inaczej mówiąc, tytułem ubezpieczeń społecznych tych osób jest stosunek pracy. Nawiązanie stosunku pracy wymaga zgodnego oświadczenia woli pracodawcy i pracownika (art. 11 k.p.), a przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę,

a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem (art. 22 § 1 k.p.). Kodeks pracy wymaga, aby umowę o pracę zawarto na piśmie (art. 29 § 2 zd. 1 k.p.). Niespełnienie powyższego wymogu formalnego nie powoduje nieważności tej czynności prawnej, gdyż - zgodnie z art. 29 § 2 zd. 2 k.p. - pracodawca powinien, najpóźniej w dniu rozpoczęcia pracy przez pracownika, potwierdzić pracownikowi na piśmie ustalenia co do stron umowy, rodzaju umowy oraz jej warunków, a sankcję za naruszenie przez pracodawcę tego obowiązku przewiduje art. 281 pkt 2 k.p.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż dla włączenia do ubezpieczenia społecznego niezbędna jest przynależność do określonej w ustawie systemowej grupy podmiotów podlegających obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym. O tym, czy strony istotnie nawiązały stosunek pracy stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych nie decyduje zatem samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata wynagrodzenia, przystąpienie

do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne

i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy,

a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Istotne jest więc, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych, a okoliczności wynikające z formalnie zawartej umowy o pracę nie są wiążące w postępowaniu o ustalenie podlegania obowiązkowi pracowniczego ubezpieczenia społecznego (por. m.in. wyrok z dnia 19 lutego 2008r.,

II UK 122/07, LEX nr 448905 i orzeczenia tam powołane; wyrok z dnia 24 lutego 2010r.,

II UK 204/09, LEX nr 590241).

W rozpoznawanej sprawie, jakkolwiek dla wyjaśnienia spornej kwestii, Sąd I instancji przeprowadził postępowanie dowodowe, na które składają się dowody z akt osobowych ubezpieczonego, list płac, umów o świadczenie usług, wyjaśnień ubezpieczonego

i zainteresowanej S. S. (1) oraz zeznań świadków E. K. i M. K., jednak, jak słusznie zarzuca skarżący, dokonane w oparciu o tak zgromadzony materiał dowodowy ustalenia faktyczne prowadzące do wniosku, iż w przedmiotowym okresie ubezpieczony istotnie wykonywał pracę na rzecz (...) Sp. z o.o. w R.,

nie znajdują w tym materiale jednoznacznego oparcia, czyniąc koniecznym uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy.

Zarówno Sąd Okręgowy, jak i organ rentowy, dokonując ustaleń faktycznych, nie zwrócili bowiem uwagi, że osoba, która jest właścicielem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nie może podlegać ubezpieczeniom społecznym, jako pracownik tej spółki (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2012r. II UK 266/11, LEX nr 1215174, G.Prawna 2012/175/8).

Na gruncie niniejszej sprawy zostało ustalone, że ubezpieczony w spornym okresie był zatrudniony w oparciu o umowę o pracę w (...) Sp. z o.o. w R.

na stanowisku dyrektora do spraw technicznych w pełnym wymiarze czasu pracy. Przy czym, podkreślić należy, że zarówno ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego,

jak i z powszechnie dostępnej aktualnej informacji z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego wynika, że w spornym okresie współnikami powyższej Spółki była żona ubezpieczonego D. J. i jego córka S. S. (1). Przy czym, z dołączonego do akt niniejszej sprawy odpisu skróconego aktu zgonu wynika także, że D. J. zmarła w dniu 20 sierpnia 2014r. (6 a.s.).

Wobec powyższego, koniecznym stało się dokonanie ustaleń faktycznych w zakresie układu właścicielskiego (...) Sp. z o.o. w R. po śmierci D. J.. Z uwagi bowiem na to, że zaskarżona decyzja organu rentowego została wydana 30 października 2014r. - a więc po śmierci D. J. - ubezpieczony zaliczający się, w myśl art. 931 § 1 k.c. do kręgu spadkobierców ustawowych D. J., mógł już odziedziczyć część jej udziałów w Spółce z dniem 20 sierpnia 2014r., tj. z dniem otwarcia spadku.

Takie ustalenie skutkowałoby zaś niedopuszczalnością uznania ubezpieczonego za pracownika (...) Sp. z o.o. w R., w rozumieniu powołanego wyżej art. 22 § 1 k.p. w okresie od dnia 20 sierpnia 2014r., kiedy to stał się współwłaścicielem tejże Spółki.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że warunkiem istnienia stosunku pracy jest brak okoliczności powodujących nieważność zawartej umowy, w szczególności pozorności umowy o pracę. Przepis art. 83 k.c. wprowadza nieważność pozornej czynności prawnej, stanowiąc, iż „nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów”. Złożenie oświadczenia woli dla pozorów oznacza, że osoba oświadczająca wolę w każdym wypadku nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie zwykle prawo łączy ze składanym przez nią oświadczeniem. Brak zamiaru wywołania skutków prawnych oznacza, że osoba składająca oświadczenie woli albo nie chce w ogóle wywołać żadnych skutków prawnych, albo też chce wywołać inne, niż wynikałyby ze złożonego przez nią oświadczenia woli (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2001r., sygn. akt II UKN 258/00, OSNAPiUS Nr 21/2002, poz. 527).

Pozorność oświadczenia woli, w świetle art. 83 § 1 k.c., jest to symulacja, która musi się składać z dwóch elementów. Po pierwsze, strony, które dokonują takiej czynności prawnej, próbują wywołać wobec osób trzecich rzeczywiste, prawdziwe przeświadczenie, że ich zamiarem jest wywołanie skutków prawnych objętych treścią ich oświadczeń woli.

Po drugie, musi między stronami istnieć tajne, niedostępne osobom trzecim porozumienie, że te oświadczenia woli nie mają wywołać zwykłych skutków prawnych (akt konfidencji); innymi słowy, że zamiar wyrażony w treści symulowanych oświadczeń woli nie istnieje lub że zamiar ten jest inny, niż ujawniony w symulowanych oświadczeniach. Na pozorność muszą się składać oba te elementy łącznie (vide: Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna., Lex, 2012, Kidyba A., Gawlik Z., Janiak A., Jedliński A., Kopaczyńska-Pieczniak K., Niezbecka E., Sokołowski T.).

Odnosząc się konkretnie do umowy o pracę, Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, iż uznaje się ją za zawartą dla pozorów, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie o pracę, jako pracownik,

nie będzie świadczyć pracy, a osoba wskazana, jako pracodawca, nie będzie korzystać z jej pracy. Jeżeli jedynym celem umowy było umożliwienie skorzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego, umowę należy uznać za nieważną na podstawie art. 83 k.c. Nie można jednak przyjmować pozorności zawarcia umowy o pracę w sytuacji, gdy umowa ta była faktycznie realizowana, choćby celem osoby podejmującej zatrudnienie było uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego (por. wyrok SN z dnia 4 sierpnia 2005r., II UK 321/04, OSNP 2006/11-12/190; wyrok SN z dnia 18 maja 2006r., II UK 164/05, LEX nr 192462).

Wobec powyższego, Sąd I instancji powinien także zbadać i ocenić, czy na gruncie rozpoznawanej sprawy, nie doszło do nieważności umowy o pracę zawartej pomiędzy ubezpieczonym, a Spółką (...) z powodu jej pozorności w spornym okresie.

Aby móc dokonać takiej oceny, Sąd Okręgowy powinien poczynić ustalenia faktyczne między innymi co do tego, czy pracodawca ubezpieczonego - (...)

Sp. z o.o. w R. - prowadził w ogóle w okresie od 1 września 2013r. (bądź wcześniej) działalność gospodarczą. Sąd Apelacyjny w oparciu o aktualną informację z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego ustalił, że poza złożonym w dniu 6 lipca 2010r. rocznym sprawozdaniem finansowym za okres od 1 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2009r., powyższa Spółka nie składała sprawozdań finansowych za pozostałe lata. Nadto ustalono, że Spółka ta posiada liczne zaległości na rzecz organu rentowego, co wynika

z wystawionych tytułów wykonawczych z 2012r. Na trudną sytuację finansową Spółki wskazuje także postanowienie Sądu Rejonowego w Gliwicach, Wydziału XII Gospodarczego do spraw upadłościowych i naprawczych z dnia 29 września 2011r., sygn. akt XII GU 70/11, na mocy którego oddalono wniosek o ogłoszenie upadłości (...) Sp. z o.o.

w R. z uwagi na fakt, iż jej majątek nie wystarczał nawet na zaspokojenie kosztów postępowania. Również zeznania świadka E. K. - będącej współnikiem

(...) S.C. do grudnia 2011r. - nic nie wniosły do niniejszej sprawy, gdyż zaskarżona decyzja obejmuje okres od 1 września 2013r., a świadek w tym okresie już nie był współnikiem tejże spółki cywilnej. Natomiast z zeznań M. K. - współnika

(...) S.C. od 2009r. - wynika jedynie, że w 2009r. jego firma współpracowała kilka razy z (...) Sp. z o.o. w R.. Przy czym, świadek ten nie kojarzy ubezpieczonego jako pracownika (...) Sp. z o.o. w R., pomimo tego, że prawdopodobnie ubezpieczony w spornym okresie był jedynym pracownikiem tej Spółki.

Powyższe okoliczności nakazują zatem zbadać, czy pracodawca ubezpieczonego prowadził w ogóle w spornym okresie działalność gospodarczą, a co za tym idzie, czy miał w ogóle zdolność finansową do jego zatrudnienia, skoro nie regulował swoich wymagalnych zobowiązań, w tym należności publicznoprawnych.

Sąd I instancji nie ustalił również w sposób należyty tego, czy ubezpieczony rzeczywiście wykonywał swoje obowiązki pracownicze. Niewystarczającym wydaje się bowiem oparcie jedynie na wyjaśnieniach samego ubezpieczonego, jego córki S. S. (1) - reprezentującej zainteresowaną Spółkę oraz wytworzonej przez nich dokumentacji pracowniczej. Tym bardziej, że nawet sama dokumentacja pracownicza wskazuje na szereg wątpliwości co do tego, czy ubezpieczony rzeczywiście pracował

- w rozumieniu art. 22 § 1 k.p. - w spornym okresie na rzecz powyższej Spółki. Jako przykład można wskazać tutaj znajdujący się w aktach sprawy aneks z dnia 2 stycznia 2013r.

do umowy o pracę (zawartej między (...) Sp. z o.o. w R.,

a ubezpieczonym) z którego wynika, że w miejscu dla pracodawcy podpisała go S. S. (1), jako osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą

(...) (k. 10 a.s.). Nadto, z informacji o dochodach

oraz o pobranych zaliczkach na podatek dochodowy w 2013r. wynika, że ubezpieczony był jednocześnie zatrudniony w ramach stosunków pracy zarówno w (...) Sp. z o.o. w R. (k. 167 a.s.), jak i u S. S. (1) prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą (...) (k. 168 a.s.). Z poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych wynika, że ubezpieczony w (...) Sp. z o.o.

w R. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy. Natomiast brak jest jakichkolwiek ustaleń faktycznych, co do okoliczności zatrudnienia i wymiaru czasu pracy ubezpieczonego w spornym okresie w firmie jego córki (...). Ustalenia w tym zakresie mogą bowiem mieć istotny wpływ na prawidłową ocenę pozostałego materiału dowodowego w niniejszej sprawie, co do rzeczywistego wykonywania pracy przez ubezpieczonego na rzecz (...) Sp. z o.o. w R..

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd I instancji ponowi zatem postępowanie dowodowe, mające na celu wyjaśnienie wskazanych wyżej wątpliwości tak, by możliwe było rozpoznanie istoty niniejszej sprawy.

W pierwszej zaś kolejności niezbędnym jest przeprowadzenie dowodu w szczególności z aktu założycielskiego Spółki (...) oraz jej sprawozdań finansowych za lata 2013 i 2014 (o ile zostały sporządzone), których uzyskanie będzie zapewne możliwe, poprzez zwrócenie się do Krajowego Rejestru Sądowego.

Nadto, ustalenia wymaga również, czy przeprowadzone zostało postępowanie spadkowe po D. J. i czy w jego efekcie ubezpieczony odziedziczył udziały w (...) Sp. z o.o. w R.. Sąd Okręgowy, ponownie rozpoznając tę sprawę, powinien także dopuścić dowód z zeznania o wysokości osiągniętego przez ubezpieczonego dochodu (poniesionej straty) w roku 2014 i 2015, tj. PIT-37, a także z informacji o jego dochodach oraz o pobranych zaliczkach na podatek dochodowy w roku 2015, tj. PIT-11, na okoliczność uzyskiwanych w tych latach dochodów.

Dopiero tak zgromadzony materiał dowodowy pozwoli na prawidłową ocenę zasadności kontrolowanej decyzji organu rentowego.

Z przedstawionych względów, Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 4 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

/-/ SSA J. Pietrzak /-/ SSA M. Procek /-/ SSA M. Żurecki

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR